

ЕВРОПСКА НЕДЕЉА ПРЕВЕНЦИЈЕ РАКА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ

Европска недеља превенције рака грлића материце обележава се од 20. до 26. јануара 2025. по деветнаести пут у циљу унапређења ставова и информисања о раку грлића материце и о начинима превенције.

Основна порука је да је рак грлића материце малигна болест која се може спречити.

Према подацима Регистра за рак Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”, у просеку се у Србији сваке године региструје 1200 новооболелих жена, а живот изгуби око 450 жена. Према последњим подацима карцином грлића чешће се јавља изнад 35. године, али највећи број оболелих жена је од 50. до 59. године. Стопе морталитета пропорционално расту изнад 45. године живота и највише су од 70 до 75 и више година.

Број оболелих жена од рака грлића материце се није битније променио и у структури оболевања од свих малигних тумора код жена налази се **у Србији на четвртном месту, у пиротском округу на петом месту.** У последњих 15 година број умрлих жена смањио се 20,2%, односно готово за петину, што ову малигну локализацију сврстава као шесту најчешћу врсту рака од које умиру жене у Србији.

Разлози за смањење броја умрлих жена може бити у бољој информисаности жена, правовременим одласцима на преглед и чињеници да кад се рак открије на време може се применити адекватна терапија.

Светска здравствена организације као приоритет препоручује свеобухватни приступ овој болести: скрининг, односно рано откривање и лечење свих форми премалигних и малигних промена, **вакцинацију против хуманог папилома вируса (ХПВ)** и палијативно збрињавање жена које болују од ове болести у смислу активне бриге која подразумева контролу симптома, психолошку и социјалну подршку.

У преко 90% случајева ХПВ вакцина спречава настанак рака грлића материце, а истраживања показују и високу ефикасност (преко 90%) у заштити од добијања гениталних брадавица, као и других карцинома (карцином усне дупље и ждрела и карцином завршног дела дебелог црева).

Република Србија се убраја међу 140 земаља света у којима је уведена вакцинација против ХПВ. Препоручена вакцинација у Србији спроводи се од јуна 2022. године о трошку државе, у домовима здравља за популацију деце оба пола, узраста од навршених 9 до навршених 19 година (пре првих сексуалних односа). То је имунизација коју препоручује изабрани лекар у дому здравља, најчешће педијатар.

Секундарна превенција је рано откривање рака грлића материце коришћењем једноставног и неинвазивног Папаниколау теста (ПАП тест), а ради утврђивања премалигних или малигних промена у ћелијама грлића материце. Организовани скрининг подразумева гинеколошки преглед на сваке три године по позиву лекара за жене узраста од 25. до 64. године применом ПАП теста. Министарство здравља је зато крајем 2012. године увело организовани скрининг рака грлића материце.

Од 2014.г. ОРГАНИЗОВАНИ СКРИНИНГ РАКА ГРЛИЋА спроводи се у Дому здравља Пирот, а од 2019. у домовима здравља Димитровград, Бабушница и Бела Паланка.

Према подацима Регистра за рак Србије у **пиротском округу у 2022. години регистровано је 15 новооболелих жена а није умрла ниједна жена**, у 2021. регистровано је 17 новооболелих жена а умрле су 4 жене, у 2020. регистровано је 20 новооболелих жена а умрло је 7 жена, у 2019.г. регистровано је 12 новооболелих жена, а умрле су 3 жене, у 2018.г. оболело је 11 жена а умрло 5, у 2017. оболело је 11 а умрла 1 жена.

У Пиротском округу већ годинама су ниске стопе морталитета од рака грлића материце, што говори о дугогодишњем одличном раду служби за гинекологију у домовима здравља као и гинеколошком одељењу Опште болнице Пирот.

Циљну групу за спровођење организованог скрининга рака грлића материце чине жене узраста 25 –64. године.

У Дому здравља Пирот у Служби за здравствену заштиту жена у 2024.години спроводио се организовани скрининг рака грлића (друга година четвртог циклуса): са подручја општине Пирот у 2024. позвано је на преглед 3700 жена од којих је **тестирано** 1667 жена и код којих је урађен ПАП, **90,1% у односу на број планираних жена 1850.**

Од укупног броја **1667** урађених ПАП тестова негативни налаз је код 1619 жена што чини 97% и 31 жена са позитивним налазом што чини 1,86%.

Код 11 жена су доказане преканцерозне промене а код 2 жене карцином грлића и код једне adenokarcinom endometriјума .

Откривена су 3 карцинома грлића од којих један аденокарцином .

У 2025.години циљна група жена је свака трећа генерација од 1961. до 2000. годишта. Планирана су следећа годишта: 1961, 1964, 1967, 1970, 1973, 1976, 1979, 1982, 1985, 1988, 1991, 1994, 1997, 2000.

ЦЕНТАР ЗА КОНТРОЛУ И ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ

ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЊЕ ПИРОТ